

**Івано-Франківський
обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Івано-Франківської обласної ради**

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів
загальної середньої освіти**

**ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО
НАВЧАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ
УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ НА РІВНІ
БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

СХВАЛЕНО

**Вченою радою ІФОППО
(протокол від 29.01.2026 року № 1)**

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Наказом Івано-Франківського ОІППО
від 30.01.2026 року № 8**

Р. ЗУБ'ЯК

Івано-Франківськ -2026

Розробники: Івано-Франківський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (**Іваночко Г. С.**, завідувач ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти, **Липка О. М.**, методист ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти)

Рецензенти:

Р. Зуб'як, кандидат педагогічних наук, ректор Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти,

І.Будзак, проректор Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Напрямок підвищення кваліфікації: особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти

Розроблена на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ МОН від 12.10.2022 р. № 904).

Термін дії програми: з 20.04.2026 до 30.11.2031 року

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність. В умовах розбудови системи освіти, що ґрунтується на концептуальних положеннях Нової української школи, упровадження державних стандартів освіти пріоритетності набувають питання забезпечення рівних можливостей для отримання якісної освіти всіма здобувачами базової середньої освіти. У зв'язку із цим увиразнюється потреба створення в закладі загальної середньої освіти безпечного, безбар'єрного, інклюзивного середовища для організації інклюзивного навчання. Реалізація визначених положень можлива за умови розроблення єдиної системи, яка спрямована на задоволення освітніх потреб учнів з особливими освітніми потребами (далі - ООП) та наявності висококваліфікованих фахівців, здатних організовувати освітній процес на засадах суб'єктності, здійснювати супровід та надавати підтримку цій категорії здобувачів освіти в партнерстві з усіма учасниками освітнього процесу.

Актуальність пропонованої типової програми підвищення кваліфікації (далі - Типова програма) зумовлена потребою в удосконаленні професійних компетентностей учителів, формуванні їхньої здатності та готовності ефективно надавати підтримку учням під час організації освітнього процесу в інклюзивних класах відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти.

Типову програму розроблено з урахуванням положень: законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», постанов Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності», від 14 грудня 2016 року

№ 988-р «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників», наказу Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 р. № 1225 “Про затвердження професійного стандарту “Вчитель закладу загальної середньої освіти”, інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність вчителя та з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів.

Цільова група: вчителі закладів загальної середньої освіти, які викладають у 7-9 класах.

Обсяг (тривалість): 15 годин (0,5 кредита ЄКТС).

Особливості реалізації програми: короткостроковий курс протягом 3 днів. Реалізація програми потребує залучення працівників ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Форми підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна)

Мета підвищення кваліфікації: підвищити професійну компетентність вчителів закладів загальної середньої освіти шляхом оволодіння сучасними підходами, практичними інструментами для організації безпечного, безбар'єрного, інклюзивного освітнього середовища, орієнтованого на задоволення освітніх потреб здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Завдання підвищення кваліфікації:

- поглибити й розширити знання педагогів щодо сучасних підходів до організації інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти;
- сприяти формуванню та розвитку в педагогів практичних навичок, необхідних для створення інклюзивного, безбар'єрного середовища, організації ефективної взаємодії команди психолого-педагогічного супроводу;
- надавати підтримку та супровід дітей з ООП у реалізації індивідуальної освітньої траєкторії;
- удосконалити вміння вчителів закладів загальної середньої освіти працювати над реалізацією індивідуальної програми розвитку дитини з ООП;
- збагатити знання щодо принципів універсального дизайну в навчанні та стратегій розумного пристосування

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться. У процесі навчання за програмою підвищення кваліфікації вчителі закладів загальної середньої освіти вдосконалюватимуть професійні компетентності, визначені професійним стандартом «Вчитель закладу загальної середньої освіти» затвердженого наказом МОН України від 29 серпня 2024 року № 1225:

- предметно-методична компетентність (А2),
- психологічна компетентність (Б1),
- інклюзивна компетентність (В1),
- організаційна компетентність (Г2)

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

- створення безбар'єрного, безпечного, інклюзивного освітнього середовища;
- вміння реалізовувати індивідуальну освітню траєкторію дитини з ООП;
- виконання основних функцій усіма учасниками команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП;
- застосування принципів універсального дизайну в навчанні та стратегії розумного пристосування з метою забезпечення додаткових потреб учнів в освітньому процесі;
- здійснення адаптацій/модифікацій змісту навчального предмету (інтегрованого курсу)

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації.

Максимальна кількість балів за програму –100. Загальний бал має бути не нижче 60. Він формується як сума балів за два види контролю: практичне завдання - 40 балів, підсумкове тестування - 60 балів.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації.

Вартість: 291 грн

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено інтерактивні лекційні заняття. Особливістю практичних занять є виконання вправ, аналіз конкретних ситуацій і розв'язання професійних кейсів. Самостійна робота передбачає виконання різних видів діяльності відповідно до змісту програми.

Підсумковими заходами є тестування та виконання практичного завдання, які сприятимуть комплексній оцінці засвоєння матеріалу й формуванню навичок систематизації та аналізу отриманих знань.

Тематичне планування подається в таблиці й здійснюється для кожного змістового модуля окремо та включає розподіл навчального часу за видами діяльності в академічних годинах, а також планування часу для самостійної роботи слухачів.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практич ні заняття	Самості йна робота	Контро льні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Особливості впровадження інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти					
Тема 1.1. Особливості створення безбар'єрного, безпечного, інклюзивного освітнього середовища	1	2			4
Тема 1.2. Категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів): загальна характеристика вірогідного прояву, ступінь прояву, рівень підтримки	1	2	1		4
Разом за модулем	2	4	1		8
МОДУЛЬ 2. Реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти					
Тема 2.1. Особливості діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в ЗЗСО на рівні базової середньої освіти	1	2			3
Тема 2.2. Розроблення та впровадження індивідуальної програми розвитку (ІПР) дитини з особливими освітніми потребами	1	2	1		4

Разом за модулем	2	4	1		7
Підсумкові заходи				1	
Усього	4	8	2	1	15

3. ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Особливості впровадження інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти

Тема 1.1. Загальношкільний підхід до створення безбар'єрного, безпечного, інклюзивного освітнього середовища.

Ключові питання теми.

Поняття про принципи універсального дизайну в навчанні. Застосування диференційованого підходу до планування навчальних завдань, методів навчання й навчальних матеріалів, способів і форм оцінювання результатів навчання учнів. Поняття про стратегії розумного пристосування. Допоміжні засоби для навчання (спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами. Поняття про додаткові та альтернативні способи й засоби комунікації.

Ресурсна кімната в закладі освіти.

Тема 1.2. Категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів): загальна характеристика вірогідного прояву, ступінь прояву, рівень підтримки.

Ключові питання теми.

Огляд основних категорій дітей з ООП. Забезпечення додаткової підтримки для дітей з ООП з використанням Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП). Роль та основні завдання інклюзивно-ресурсних центрів.

Особливості надання педагогічної підтримки.

МОДУЛЬ 2. Реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти

Тема 2.1. Особливості діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в ЗЗСО на рівні базової середньої освіти.

Ключові питання теми.

Склад та основні функції учасників Команди. Функції педагога у складі команди. Партнерство вчителя й асистента вчителя на рівні базової середньої освіти. Практика спільного викладання (співучителювання). Моделі

співучителювання вчителя й асистента вчителя. Співпраця з іншими фахівцями (психологом, учителями-дефектологами, фахівцями ІРЦ та іншими). Особливості взаємодії вчителя з батьками. Роль асистента дитини (учня). Розмежування функцій асистента вчителя та асистента дитини (учня).

Тема 2.2. Розроблення та впровадження індивідуальної програми розвитку (ІПР) дитини з особливими освітніми потребами.

Ключові питання теми.

Індивідуальні особливості розвитку учня та цілі, завдання, очікувані результати за освітніми галузями, які планується досягти. Особливості надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг (допомоги) учням з особливими освітніми потребами.

Здійснення адаптацій в освітньому процесі та/або модифікації змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів) для осіб з особливими освітніми потребами з метою досягнення результатів навчання, визначених державним стандартом базової середньої освіти та/або індивідуальною програмою розвитку учня. Роль батьків як рівноправних членів Команди у розробленні ІПР та моніторингу результатів навчання дітей.

Практичне завдання:

Напишіть приклади адаптації та модифікації змісту навчального предмета (інтегрованого курсу), очікувані результати навчання та особливості проведення оцінювання у поданій таблиці (згідно з додатком 4 постанови КМУ від 05.02.2026 р. № 129 “Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у ЗЗСО”).

Навчальний предмет (інтегрований курс)*	Адаптація/модифікація	Очікувані результати навчання з урахуванням модифікації змісту навчального предмета (інтегрованого курсу)	Особливості проведення оцінювання

Перелік питань для самостійного опрацювання:

1. Що таке безбар'єрність та її основні складові ?
2. У чому полягає сутність педагогічного оцінювання учнів з ООП ?
3. Що таке індивідуальна освітня траєкторія дитини з ООП ?

4. Сутність диференційованого та індивідуального підходу у навчанні дітей з ООП ?
5. Роль батьків у команді психолого-педагогічного супроводу ?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України “Про повну загальну середню освіту”. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
2. Закон України «Про освіту». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
1. Розпорядження КМУ від 14 квітня 2021 р. № 366-р “Про схвалення Національної стратегії із створення безбар’єрного простору в Україні на період до 2030 року”. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>
3. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
4. Державний стандарт базової середньої освіти. URL:<https://www.kmu.gov.ua/npas/4063813>
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 «Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ від 27.12.2019 № 1133). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.02.2026 р. № 129 “Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-2026-%D0%BF#Text>
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 545 “Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>

Основна література

1. Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання / ГО «Соціальна синергія». К.: Видавництво «Теза», 2020. 30 с.
2. Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред. Софій Н. З. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.
3. Безпечна і дружня до дитини школа в контексті реформи «НУШ» / В. Пономаренко, Т. Воронцова, О. Сакович та ін. Київ: Алатон, 2020. 64 с.
4. Директору про роботу вчителів в умовах інклюзивного навчання: модель педагогічної підтримки / О. Федоренко, І. Горбенко // Практика управління закладом освіти. 2020. № 12. С. 42-47.

5. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / Таранченко О. М., Найда Ю. М. Під заг. ред. Колупаєвої А. А. К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. 124 с.
6. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навч.-метод. посіб. Київ, 2018. 174 с.
7. Нова українська школа: poradник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.
8. Асистент вчителя у закладі загальної освіти з інклюзивною середньої формою навчання: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва та ін. Харків: Видавництво «Ранок», 2019. 216 с.
9. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навч.- метод. посіб./А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків: Видавництво «Ранок», 2019. 304 с.
10. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / Порошенко М.А. та ін. К. : 2018. 252 с.
11. Практика асистента педагога: міжнародний й український контекст: результати дослідження / Федоренко О. Ф., Мартинчук О. В., Софій Н. З., Найда Ю. М. та інші. К. : ФОП Парашин, 2020. 112 с.
12. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання: навчальний посібник / За заг. ред. Носенко Ю. Г. Полтава : ПУЕТ, 2018. 261 с.

Додаткова література

1. Цюман Т. П., Бойчук Н. І. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / за заг. ред. Цюман Т. П. К. 2018.
2. Як зробити онлайн-уроки інклюзивними: практичні рекомендації / упорядники Н. Софій, О. Федоренко, 2021. 25 с.
3. Семеніхіна О., Другляк М. Типологія цифрових технологій інклюзивного освітнього простору. Фізико-математична освіта, 2022. Том 35. № 3. С. 65-70.
4. Соболева Н. Методичні рекомендації щодо організації практичної роботи зі здобувачами освіти з інтелектуальними труднощами в умовах інклюзивного навчання, спрямовані на допомогу педагогічним працівникам команд супроводу осіб з особливими освітніми потребами закладів дошкільної та загальної середньої освіти. УТРО. 2024. 24 с.
5. Шевчук Л., Заплотинська О., Дроздик Л., Войцеховська І. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти. Методичний посібник. Державна служба якості освіти України, 2023. 86 с.